

Vztahy a navazování kontaktů v prostředí internetu

PSY174

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

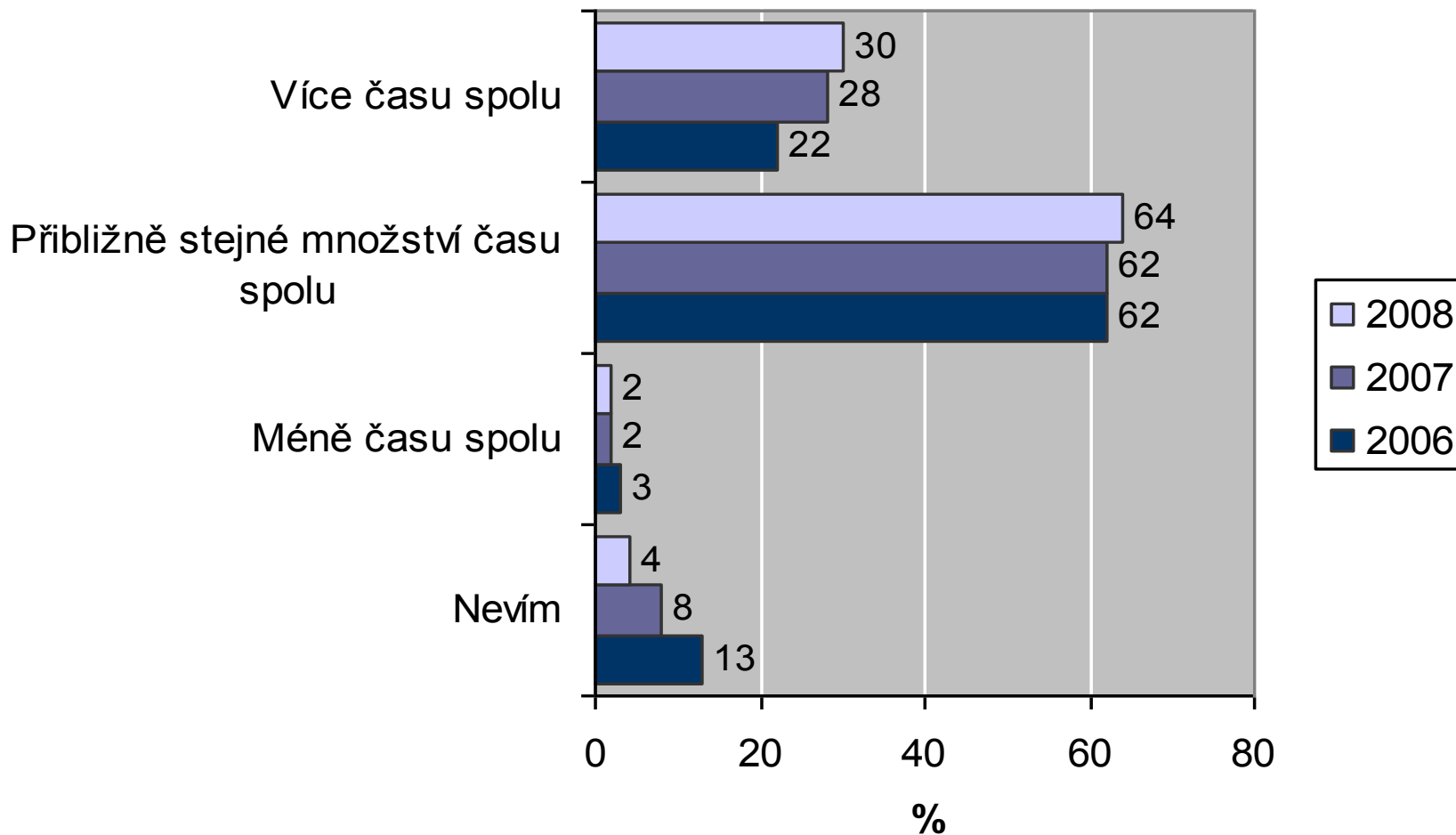
Vztahy na internetu

- Virtuální vztahy – vzniklé a udržované na internetu (možná migrace do RL)
- Vztahy z RL udržované na internetu
 - Přátelské
 - Partnerské
 - Sexuální vztahy

Internet a sociální vztahy

- Kraut et al. (1998) – HomeNet Study
 - používání internetu v domácnosti zvyšuje osamělost a depresivitu a snižuje sociální okruh lidí
 - velká kritika výzkumu
 - v další vlně (stejného) výzkumu se ukázaly pozitivní výsledky
- Nie & Erbring (2000)
 - používání internetu zabírá čas, který pak netrávíme s rodinou a přáteli

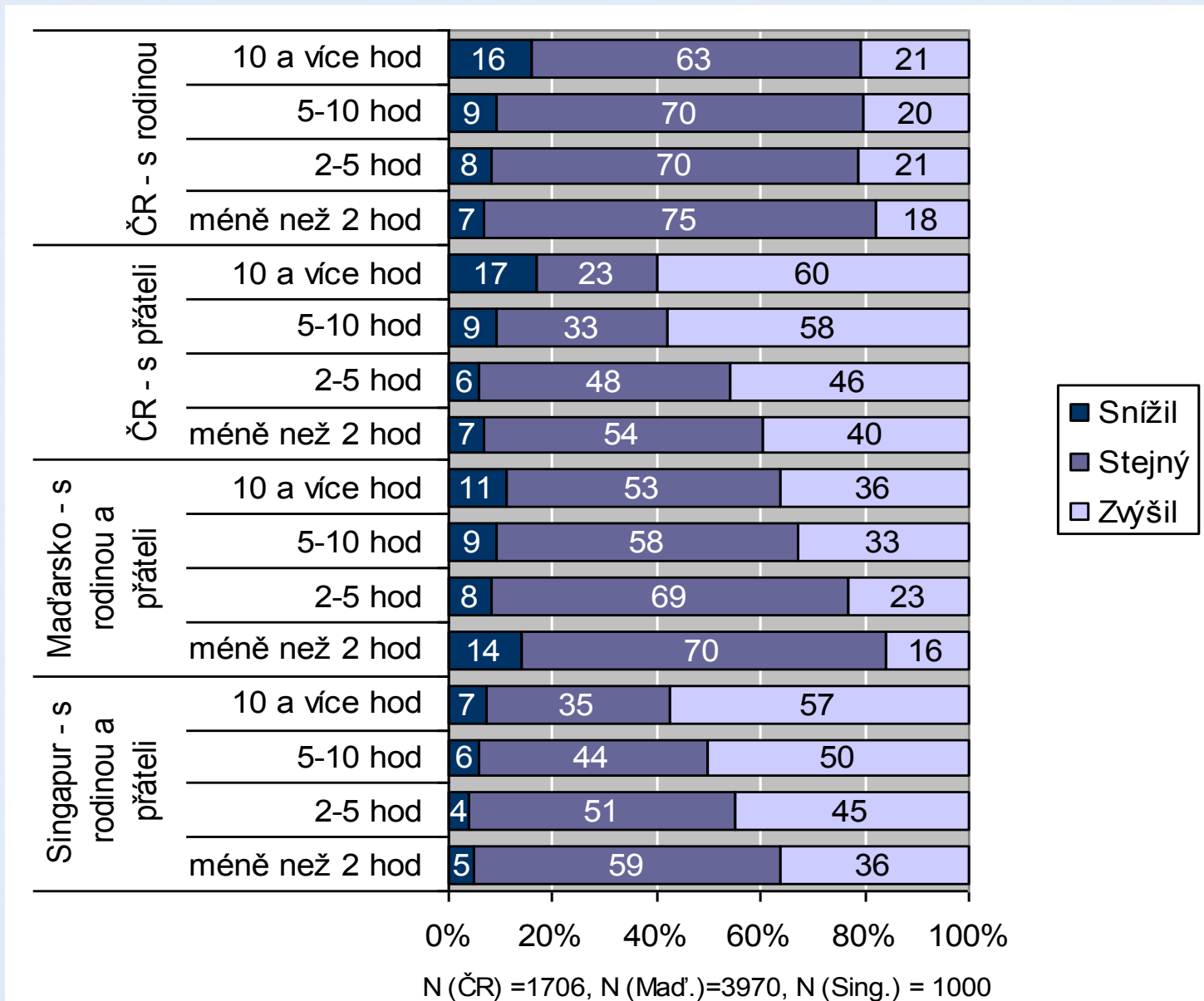
Množství času trávené společně se členy domácnosti tváří v tvář srovnání doby před a po připojení k internetu (ČR)

n(06)=922, n(07)=869, n(08)=1260 (uživatelé internetu)

Kontakt s rodinou a přáteli po připojení k internetu se...

rozdělení podle trávení času na internetu za týden (WIP 2006)

Internet jako sociální médium

- Zpočátku internet jako nástroj pro sdílení informací → postupně nástroj pro komunikaci a utváření vztahů
- Otázka, jaké vztahy je možné na internetu utvářet?
 - dva základní přístupy (Parks & Floyd, 1996)
 - *Lost perspective* - negativní náhled na samotnou možnost utvářet v tomto prostředí smysluplné a kvalitní vztahy – omezující charakteristiky internetu to nedovolují
 - *Liberated perspective* – omezení se dají překonat, vztahy se zde mohou rozvíjet

Lost perspective

- Teorie sociální přítomnosti (*social presence theory*)
 - původně pro telekonference
 - sociální přítomnost - subjektivní dojem jedince o zapojení komunikačního partnera; je výsledkem počtu vodítek, které médium umožňuje sdílet
 - málo vodítek na internetu → méně vřelosti a náklonnosti v komunikaci → nevýhodné pro vývoj vztahů
- Teorie omezeného vnímání (*social context cues theory, reduced social cues theory, cues filtered out approach*)
 - omezená vodítka dělají z internetu neosobní médium
- Teorie bohatosti médií (*media richness theory*)
 - internet je relativně chudé médium, které dovede zprostředkovat jen omezený druh informací
 - vhodný pro úkolově orientovanou komunikaci, ale ne pro vývoj vztahů

Liberated perspective

- Teorie postupného zprostředkování sociálních informací (*social information processing theory – SIP*) (Walther)
- Hyperpersonální efekt komunikace (Walther)
- Model SIDE (*social identification/deindividuation theory*) (Spears & Lea)

SIP (J.B. Walther)

- Lidé mají přirozenou tendenci utvářet vztahy, proto se omezení daná internetovým prostředím naučí překonat a vztahy v něm budou utvářet
- K překonání omezení potřebují čas (vztahy se na internetu vyvíjejí zpočátku pomaleji)
- Při testování své teorie si Walther všiml, že komunikace na internetu je často dynamičtější a „sociálnější“ než v RL → SIP podceňuje pozitivní efekty této komunikace
- → koncept hyperpersonální komunikace

Hyperpersonální efekt

- Faktory komunikace
 - faktory média – omezená audiovizuální vodítka, textová komunikace
 - faktory na straně odesílatele zprávy – kontrola sebe prezentace
 - faktory na straně příjemce – zveličování informací podle SIDE modelu
 - omezená možnost zprostředkovat neverbální a kontextové signály → jakákoliv část sociální informace, která „projde“, je příjemcem zveličena
- + zpětnovazební mechanismy
- Díky tomu dochází k idealizaci komunikačních partnerů a pozitivnější komunikaci než v RL
- Rheingold (in Joinson, 2007): na internetu je možné navázat smysluplné vztahy *právě díky* jeho omezením a nikoliv *navzdory* těmto omezením

(Ne)Výhody vztahů na internetu

Výhody

- Velké množství připojených lidí
- napříč geografickou vzdáleností
- se specifickými zájmy či vlastnostmi
- První dojmy se utváří na základě jiných vodítek než audiovizuálních (*true self*)
- Odmítnutí na internetu je „snesitelnější“ než v realitě
- Disinhibice
- Snadnější sebeodhalování
- Zaznamenávání komunikace
-

Nevýhody

- *On the internet, nobody knows you're a dog*
- Chybějící audiovizuální vodítka
- Zaznamenávání komunikace
- Idealizace
- Projekce
- Lži
- ...

Vývoj vztahů na internetu

- Vztahy obecně
 - jsou opakovaný kontakt lidí v průběhu času (Döring)
 - jejich vývoj souvisí s vývojem důvěry (Whitty); vzájemným sebeodhalováním (Altman & Taylor); s poměrem nákladů a zisků ve vztahu (Thibaut & Kelley)...
 - v RL: fyzická atraktivita → názory a postoje → role (SVR model, Murstein)
- Na internetu
 - obrácený postup – nejdříve poznáváme názory, postoje, osobnost, až poté fyzický vzhled
 - vztah může začít před samotným seznámením
 - převrácení soukromého a veřejného

Virtuální atraktivita

- Proč při komunikaci na internetu preferujeme jednoho člověka před druhým
- Výzkumy (Šmahel, Veselá, 2006; Albright, 2001) – humor, význačnost/zajímavost, kreativita, písemný projev, inteligence
- Levine (2000) – převedení aspektů atraktivity do internetového prostředí
 - fyzický vzhled → styl psaní, schopnost vyjadřování
 - fyzická přítomnost → stejný kyber-prostor
 - frekvence kontaktu
 - reciprocita sebeodhalování
 - sebenaplňující se proroctví
 - vnímaná podobnost

Utváření představ o lidech na internetu

- Stereotypy
 - v RL – stereotypy na základě fyzického vzhledu
 - na internetu např. na základě přezdívek
- Představování si typických zástupců
- Zveličování kousků informací
- (Jacobson, 1999)

Online vs. offline vztahy

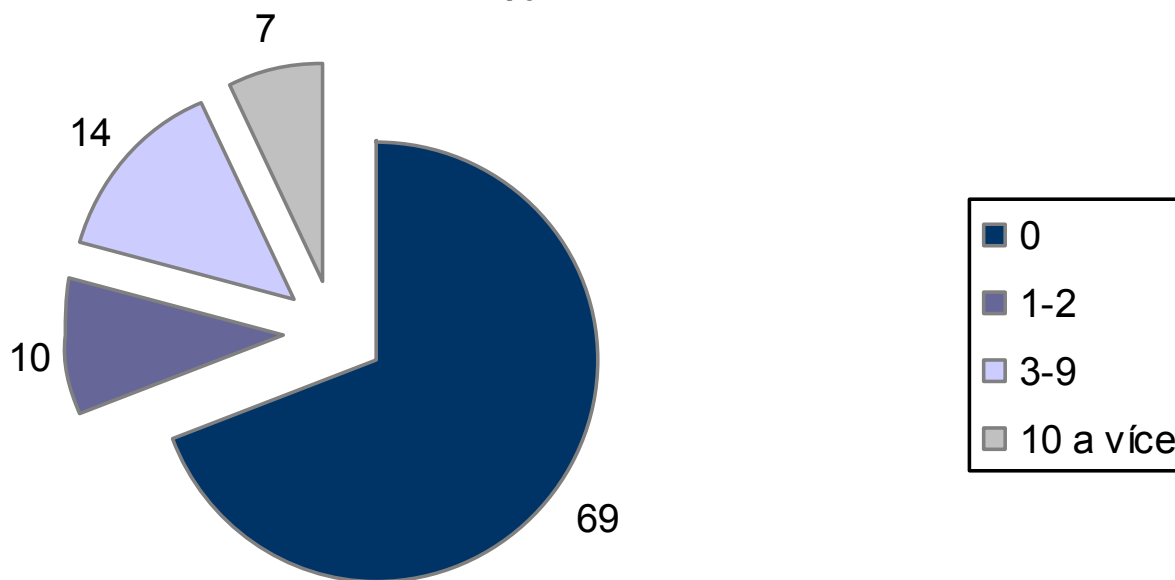
- Kvalita vztahů na internetu
 - Chan a Cheng (2004) – porovnání kvalit online a RL přátelství v průběhu času
 - zpočátku RL přátelství - větší vzájemná závislost, šíře a hloubka komunikace, pochopení a závazek než vztahy internetové
 - po roce minimální rozdíly
- Častá migrace vztahů z internetu do RL
 - první setkání v RL – střet očekávání s realitou

Přenesení online vztahů do RL

S kolika lidmi z internetu seznáte i v RL?

(ČR, 2006, N= 922)

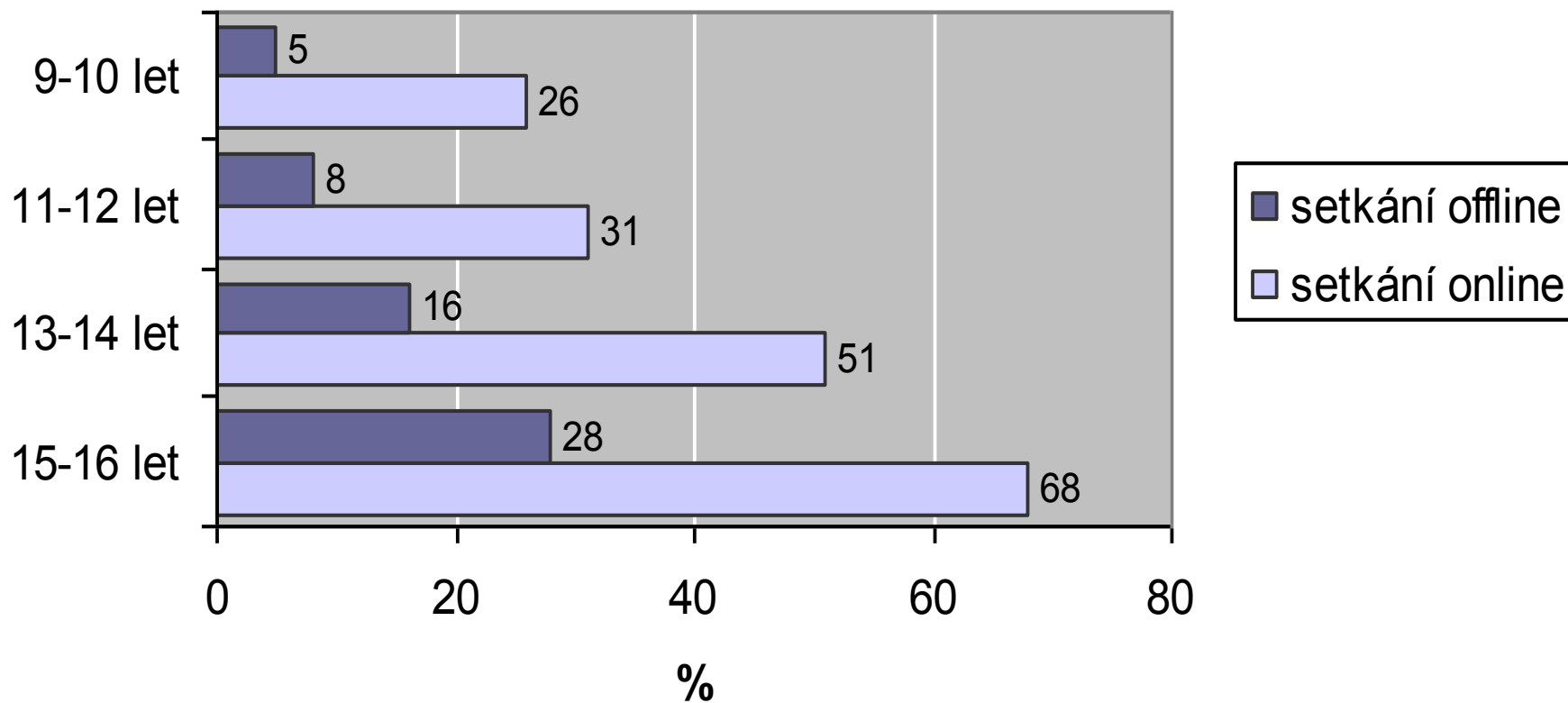
%

Setkání s lidmi z internetu v ČR

podle věku

(EU Kids Online II, 2010, N=1009)

Kdo se na internetu seznamuje

- Rich get richer – z navazování vztahů na internetu více benefitují sociálně zdatní lidé, extroverti, kteří nemají potíže se vztahy ani v RL (internet je jen dalším prostředím, kde se dá s lidmi seznámit)
- Social compensation – navazování vztahů na internetu využívají více sociálně úzkostní, stydliví, introvertní lidé, pro něž jsou chybějící vodítka osvobozujícím prvkem

Kdo se na internetu seznamuje II.

- Která z možností platí?
 - internet využívá stále více lidí – vzorce chování, které známe z RL, se projevují čím dál častěji i na internetu
→ více se zde seznamují lidé, kteří se seznamováním nemají problém ani v RL (*rich get richer*) (McKenna, Green & Gleason, 2002; Peter, Valkenburg & Schouten, 2005; Valkenburg & Peter, 2007)
 - to neznamená, že lidé méně sociálně zdatní (či jinak znevýhodnění) výhody internetu úspěšně nevyužívají

Děkuji za pozornost

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vybrané zdroje

- Jacobson, D. (1999). Impression Formation in Cyberspace: Online Expectations and Offline Experiences in Text-based Virtual Communities. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 5 (1).
- Levine, D. (2000). Virtual Attraction: What Rocks Your Boat. *CyberPsychology & Behavior*, 3 (4), 565-573.
- McKenna, K. Y. A., Green, A. S., & Gleason, M. E. J. (2002). Relationship formation on the Internet: What's the big attraction? *Journal of Social Issues*, 58, 9–31.
- Parks, M.R. & Floyd, K. (1996). Making Friends in Cyberspace. *Journal of Communication*, 46 (1).
- Whitty, M.T. (2008). Liberating or debilitating? An examination of romantic relationships, sexual relationships and friendships on the Net. *Computer in Human Behavior*, 24, 1837-1850.
- Valkenburg, P. M., & Peter, J. (2007). Who visits online dating sites? Exploring some characteristics of online daters. *CyberPsychology and Behavior*, 10, 849-852
- <http://www.worldinternetproject.net>